

STORTINGET

Representantforslag 115 S

(2018–2019)

fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Geir Adelsten Iversen og Kjersti Toppe

Dokument 8:115 S (2018–2019)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Geir Adelsten Iversen og Kjersti Toppe om automatisk allmenngjøring av lønnsbestemmelsene i tariffavtaler som har et lavere lønnsnivå enn 80 pst. av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn

Til Stortinget

Bakgrunn

Regjeringen la 27. november 1992 fram forslag til lov om allmenngjøring av tariffavtaler mv. (Ot.prp. nr. 26 (1992–1993)). Målsettingen med lovforslaget var å sikre at utenlandske arbeidstakere som arbeider i Norge, får lønns- og arbeidsvilkår som er likeverdige med de vilkår som norske arbeidstakere har.

Lov om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. var en konsekvens av at Stortinget med 130 mot 35 stemmer vedtok EØS-avtalen 16. oktober 1992. EØS-avtalen åpnet for fri utveksling av tjenester, fri etableringsrett og et fritt arbeidsmarked innen hele EØS-området. Det innebærer at borgere fra EØS-land utenfor Norden ikke lenger trengte arbeidstillatelse for å kunne ta oppdrag i Norge.

Siden 1975 hadde det eksistert en avtale mellom LO og NHO med retningslinjer for framgangsmåten for behandlingen av lønns- og arbeidsvilkår mv. ved søknader om å få benytte utenlandske arbeidskraft på tidsbegrensete arbeidsoppdrag.

Norge hadde da lenge hatt ordninger med siktemål å sikre likebehandling av lønns- og arbeidsvilkår. Med unntak av det industrielle hjemmearbeid (1918) og hus-

arbeid i private hjem (1963), var lønnsdannelsen overlatt til partene i arbeidslivet.

Den norske arbeidslivsmodellen bygger på at organiserte arbeidstakere gjennom sin fagforening inngår tariffavtale med arbeidsgivere eller den arbeidsgiverorganisasjonen som arbeidsgivere er medlem av. I praksis domineres situasjonen i dag av de landsomfattende tariffavtalene, hvor fagforbund inngår landsoverenskomster med en arbeidsgiverforening.

Avtalen hadde sin bakgrunn i Stortingets behandling av St.meld. nr. 39 (1973–1974) Om innvandringspolitikken. Stortinget la der til grunn at norske lønns- og arbeidsforhold skulle gjelde også for utenlandske arbeidstakere på korte oppdrag i Norge, og forutsatte at fagforeninger lokalt skulle føre kontroll med dette. I samsvar med avtalen ble det stilt som forutsetning for innvilgelse av arbeidstillatelse at de utenlandske arbeidstakerne fikk likeverdige lønns- og arbeidsvilkår sammenlignet med norske arbeidstakere.

Innføring av lov om allmenngjøring av tariffavtaler med ikrafttredelse 1. januar 1994 innebar at Tariffnemnda bli etablert. Tariffnemnda har én leder og fire andre faste medlemmer. Ett av medlemmene representerer arbeidstakerinteressene, og ett medlem representerer arbeidsgiverinteressene. I tillegg oppnevner departementet ett medlem fra den organisasjon som fremmer krav overfor nemnda, og ett fra dennes tariffmotpart i den tariffavtalen som kreves allmenngjort, såfremt ikke begge parter er blant de faste medlemmene av Tariffnemnda. Disse medlemmene oppnevnes for den enkelte sak etter forslag fra partene.

I § 4 i loven, Krav om allmenngjøring av tariffavtaler mv., er det et vilkår at kravet er framsatt av en arbeidstaker- eller arbeidsgiverorganisasjon som er part i avtalen og har innstillingsrett etter arbeidstvistloven § 39 første

ledd. Bare slike organisasjoner kan kreve at nemnda realitetsbehandler et krav om allmenngjøring. Tariffnemnda kan av eget tiltak treffe vedtak om allmenngjøring dersom allmenne hensyn krever slik regulering.

I henhold til § 5, Vedtak om allmenngjøring av tariffavtaler mv., kan Tariffnemnda treffe vedtak om at en landsomfattende tariffavtale helt eller delvis skal gjelde for alle arbeidstakerne som utfører arbeid av den art avtalen omfatter, i en bransje eller en del av en bransje, med de begrensninger som følger av eller i medhold av arbeidsmiljøloven § 1-7.

Arbeidsmiljøloven § 1-7 omfatter utsendte arbeidstakere. Med utsendt arbeidstaker menes arbeidstaker som i et begrenset tidsrom arbeider i et annet land enn de arbeidsforholdet vanligvis er knyttet til. Utending av arbeidstakere anses å foreligge når en utenlandsk virksomhet i forbindelse med tjenesteyting:

- a. etter avtale med en mottaker av tjenesteytelser i Norge, sender en arbeidstaker til Norge for egen regning og risiko og under egen ledelse, eller
- b. sender en arbeidstaker til et forretningssted eller virksomhet i Norge som inngår i konsernet, eller
- c. i egenskap av å være vikarbyrå eller annen virksomhet som stiller arbeidstakere til rådighet, sender arbeidstakere til en virksomhet i Norge.

Utending av arbeidstakere anses også å foreligge når en norsk virksomhet i forbindelse med tjenesteyting sender en arbeidstaker til et annet land innenfor EØS-området.

Allmenngjøringsloven ble første gang tatt i bruk i 2003. Det er først etter de store utvidelsene av Den europeiske union (EU) i 2004 og 2007 at stadig flere områder av norsk arbeidsliv har fått allmenngjort minstelønn. Det har vært en jevn økning i allmenngjøringsvedtak. I dag er ni ulike bransjer/tariffområder allmenngjort. Dette er bygg, skips- og verftsindustrien, renhold, overnatting, servering og catering, jordbruk- og gartnerier, fiskeindustriforetak, elektro, godstransport på veg og persontransport med turbil. Arbeidstid er bare allmenngjort i skips- og verftsindustrien. Arbeidsmiljølo-

vens regler gjelder derfor for de andre allmenngjorte bransjene.

Allmenngjøring av tariffavtaler er et inngripende tiltak, blant annet fordi det i en viss grad fraviker prinsippet om at lønnsdannelsen er partenes ansvar. Bakgrunnen for at forslagsstillerne likevel fremmer forslag om automatisk allmenngjøring av lønnsbestemmelsene i tariffavtaler, er den svært omfattende arbeidsinnvandringen, noe som medvirker til å presse lønnsnivået nedover for en rekke bransjer som i mange tilfeller også tidligere var lavlønsbransjer.

Forslaget er derfor et forsterket, nødvendig virkemiddel for å dempe de verste utslagene av fri arbeidsinnvandring fra land med dårlige lønns- og arbeidsvilkår og stor ledighet.

Som nevnt ovenfor kan Tariffnemnda etter § 4 i allmenngjøringsloven av eget tiltak treffe vedtak om allmenngjøring dersom allmenne hensyn krever slik regulering. Reglene for gyldighetstiden av slike vedtak følger det som framgår av § 7. Det er viktig at Tariffnemndas vedtak bygger på et reelt og aktuelt faktagrunnlag. Teknisk beregningsutvalg (TBU) legger hvert år fram et omforent beregningsgrunnlag for lønnsoppgjørene.

Når tallmaterialet fra TBU viser at lønnsbestemmelsene i tariffavtalen for en bransje eller del av en bransje ligger under 80 pst. av industriarbeiderlønn i LO-NHO-området, skal Tariffnemnda automatisk treffe vedtak om allmenngjøring av lønnsbestemmelsene for dette tariffområdet.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendig lovendring som sikrer at lønnsbestemmelsene i tariffavtaler som har et lavere lønnsnivå enn 80 pst. av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn, automatisk skal allmenngjøres.

9. april 2019

Per Olaf Lundteigen

Geir Adelsten Iversen

Kjersti Toppe